

УДК 658.261

Копецька Ю. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЕНЕРГЕТИЧНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ ТЕОРЕТИЧНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО ОБРУНТУВАННЯ

У статті досліджено проблеми теоретично-категоріального обґрунтування сутності енергетичних ресурсів підприємства. Встановлено, що має місце повсякчасне використання визначення сутності категорії енергетичних ресурсів як об'єкта макроекономічного регулювання. Визначено основні відмінності енергетичних ресурсів як об'єкта державного регулювання та управління на рівні підприємства. Запропоновано авторське визначення енергетичних ресурсів підприємства.

Ключові слова: енергетичні ресурси, паливно-енергетичні ресурси, система енергетичного менеджменту, енергоефективність, енергія.

Постановка проблеми. Протягом останніх років збільшується вплив енергоспоживання підприємства на його економічну ефективність і конкурентоспроможність. Це пов'язане із суттєвим підвищенням витрат на придбання енергетичних ресурсів, їх частки в структурі собівартості, що обумовлене сукупною дією макроекономічних та внутрігосподарських факторів. До макроекономічних слід віднести зростання вартості імпортованого палива в умовах девальвації національної валюти, приведення тарифів на електричну і теплову енергію до економічно обґрунтованого рівня, підвищення ставок рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів тощо. Внутрігосподарськими факторами є низька енергоефективність технологічних агрегатів, процесів і підприємства загалом, відсутність системи контролінгу енергетичних ресурсів, низька культура їх споживання працівниками тощо.

Загальновідомо, що протягом тривалого періоду Україна є одним з лідерів рейтингу найбільших споживачів енергетичних ресурсів у світі. Так, у 2015 р. енергоемність ВВП України становила 0,316 кне/\$2005 р. (кг нафтового еквіваленту/долар США в цінах 2005 р.), що у 2,5 вище, ніж у Швеції та Норвегії, 1,5 рази вище рівня Казахстану, 4 рази вище показника Великобританії [1, с. 35].

За індексом енергетичної сталості (включає показники, що характеризують три основні напрями, такі як енергетична безпека, рівень електрифікації та екологічність енергетичного сектору) у 2013 р. Україна посіла 97 місце зі 129 країн світу. При цьому експерти Всесвітньої енергетичної ради відзначили, що енергоемність та емісійність економіки нашої країни є одними з найвищих у світі, що обумовлене досить високою часткою викопних видів палива в електробалансі країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З урахуванням актуальності зниження енергоемності вітчизняної продукції, товарів та послуг технологічні, організаційні та економічні аспекти підвищення енергоефективності суб'єктів господарювання досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема М.М. Сергєєв, Ю.О. Ландау, Г.І. Купалова, А.В. Прокіп, Р.Б. Колісник, Ю.С. Воеводкіна, В.В. Микитенко, О.М. Суходолі, В.Е. Лір.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на суттєві наукові напрацювання, досі діяльність вітчизняних товаровиробників у сфері енергозбереження супроводжується низкою організаційних та методичних проблем, обумовлених насамперед недосконалістю

теоретичних засад енергетичного управління. Так, потребує детального наукового обґрунтування тлумачення терміна «енергетичні ресурси» як об'єкта системи енергетичного менеджменту, енергетичного аналізу та аудиту підприємства. е пов'язане з тим, що більшість учених зосереджують увагу на обґрунтуванні сутності енергетичних ресурсів як базового елементу ресурсно-сировинної бази національної економіки, природних ресурсів, що потребують реалізації зваженої державної політики щодо їх використання та збереження.

Мета статті полягає в обґрунтуванні економічної сутності категорії «енергетичні ресурси» як об'єкта системи енергетичного менеджменту, обліку та контролінгу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Енергетичні ресурси підприємства є частиною матеріально-технічної бази і безпосередньо беруть участь у процесі виробництва. Вони входять до складу оборотних активів і залежно від специфіки технологічного процесу можуть становити від 15% до 60% сукупного оборотного капіталу суб'єктів господарювання. Велике економіко-технологічне значення для підприємств реального сектору економіки та наростаюча вартість і дефіцит природних енергетичних ресурсів на національному рівні обумовлюють актуальність виділення енергетичних ресурсів в окремий об'єкт державного регулювання та управління на рівні суб'єктів господарювання, розробки специфічних методів оцінки, планування, аналізу та контролю ефективності їх використання.

Узагальнення науково-практичних підходів до використання терміна «енергетичні ресурси» показало, що нині в більшості нормативно-правових актах і наукових дослідженнях терміни «паливно-енергетичні ресурси» та «енергетичні ресурси» ототожнюються (табл. 1).

Виокремлення палива зі складу енергетичних ресурсів є характерним для державного та регіонального рівнів і здійснюється з метою побудови організаційно-інформаційної складової систем державного управління енергетичним сектором і ринком нафтопродуктів. Паливо та енергія як кінцевий продукт споживання задовольняють різні суспільні та промислові потреби, мають різний баланс потоків власного забезпечення та імпорту, інтенсивність антропогенного впливу, тому потребують застосування специфічних інструментів державного регулювання та його інформаційного забезпечення.

Зокрема, метою державного регулювання енергетичного комплексу є економічно та енергетично ефективно виробництво електричної та теплової енергії для повного забезпечення внутрішнього

Визначення сутності терміна «енергетичні ресурси» у вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах, словниках, нормативно-правових актах

Автор	Визначення категорії «енергетичні ресурси»
Ю.С. Воеводкіна	Енергетичні ресурси – природне або штучно створене джерело, носій енергії, який як використовується в теперішньому часі, так і буде використовуватись у майбутньому. Паливно-енергетичні ресурси – особливий вид матеріальних ресурсів, які, будучи допоміжною сировиною, виокремлюються в окрему групу. Ця група ресурсів безпосередньо сприяє виробництву готової продукції і є технологічною сировиною.
В.М. Проскураков, Р.Й. Самуйловичус	Паливно-енергетичні ресурси – сукупність всіх природних та перетворених ресурсів, що використовуються в народному господарстві країни.
М.М. Сергєєв	Енергетичні витрати – вартість придбаного палива всіх видів, що витрачається на технологічні потреби підприємства, вироблення всіх видів енергії, опалення будівель, а також покувної енергії всіх видів, яка витрачається на технологічні, енергетичні, рухові та інші виробничі та господарські потреби підприємства.
Ю.О. Ландау	Енергетичні ресурси – природні джерела енергії, які можна перетворити на енергію різних видів.
А.В. Прокіп, В.С. Дудюк, Р.Б. Колісник	Енергетичний ресурс – речовина, внутрішня енергія якої може бути корисно використаною шляхом застосування конкретної технології для задоволення виробничих чи споживчих потреб.
Коротка енциклопедія машинобудування «МакГрау-Хілл»	Енергетичні ресурси – джерела, з яких можна отримати енергію для забезпечення тепла, світла та енергії.
Глосарій статистичних термінів	Енергетичні ресурси – це тверде, рідке та газоподібне паливо; електрика; уран; пари та гаряча вода; традиційні види палива, такі як паливна деревина, деревне вугілля, рослинні та тваринні відходи.
Гірнична енциклопедія	Енергетичні ресурси – всі доступні для промислового та побутового використання джерела різноманітних видів енергії, а саме механічної, теплової, хімічної, електричної, ядерної.
Закон України «Про енергозбереження»	Паливно-енергетичні ресурси – сукупність всіх природних і перетворених видів палива та енергії, які використовуються в національному господарстві.
Закон Республіки Білорусь «Про енергозбереження»	Паливно-енергетичні ресурси – це сукупність всіх природних і перетворених видів палива та енергії, які використовуються в республіці.
Словник економіки й права	Енергетичні ресурси – сукупність усіх видів енергії та енергоносіїв (силові машини, трансформаторні пристрої та інші енергоносії, які використовуються для виробництва і розподілу енергії на підприємстві), що забезпечують виробничий процес та інші потреби в енергії (освітлення, опалення тощо).
Британський економічний словник	Енергетичні ресурси – такі матеріали, як вугілля, газ, нафта та деревина, витрачені на виробництво електроенергії.
Словник економічних термінів	Енергетичні ресурси – щось на зразок нафти, вугілля або сонця, які можуть бути використані для забезпечення енергії для світла, тепла, машин тощо.
Н.Л. Бикова	Енергетичні ресурси – особлива група господарських засобів підприємства у вигляді первинних енергоресурсів та проміжних енергоносіїв, реальна споживча вартість котрих реалізується у виробничому процесі для задоволення його потреб у різних видах енергії.

Джерело: [2–8]

попиту населення та промисловості, економія національних запасів паливних енергетичних ресурсів. Інформаційно-аналітичною базою такого регулювання є:

1) прогнозний і фактичний енергетичний баланс країни та регіонів;

2) реєстр джерел антропогенного впливу в енергетичному комплексі;

3) статистичні дані виробництва електричної енергії за видами суб'єктів електроенергетики, що акумулюються Державним оператором єдиного енергетичного ринку України;

4) паспорти об'єктів природних ресурсів тощо.

При цьому метою державного регулювання ринку палива та нафтопродуктів є зниження частки імпортованих продуктів для зниження залежності від зовнішніх постачальників, підвищення конкуренції на ринку, задоволення внутрішнього попиту. Інформаційно-аналітичною базою державного регулювання ринку нафтопродуктів є:

1) прогнозні та фактичні дані щодо виробництва, споживання та імпорту нафтопродуктів;

2) статистичні дані продажу нафтопродуктів;

3) статистичні дані щодо нарахування та сплати екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення в разі використання палива.

На більшості підприємств (незалежно від виду економічної діяльності) всі види твердого та рід-

кого палива (бензин, природний газ, кам'яне вугілля тощо) використовуються як джерело енергії, зокрема механічної під час спалювання в машинах, механізмах та іншому технологічному обладнанні; електричної та теплової під час спалювання в котельнях. Управління енергетичним комплексом суб'єктів господарювання спрямоване на енергоефективне споживання як енергії, так і палива, спожитого для її виробництва, і передбачає застосування єдиної системи інформаційно-аналітичного забезпечення.

Враховуючи зазначене, вважаємо доцільним розмежувати терміни «паливно-енергетичні ресурси» та «енергетичні ресурси». Зокрема, перший слід використовувати для ідентифікації сукупності всіх видів палива, природних і техногенних ресурсів, що використовуються в національному господарстві під час виробництва валового внутрішнього продукту. Для уніфікації категоріальної бази системи енергетичного менеджменту, застосування єдиних методичних підходів до планування, аналізу та контролю ефективності використання енергії та палива вважаємо доцільним в практиці господарської діяльності окремих підприємств застосовувати термін «енергетичні ресурси».

Критично проаналізувавши визначення дефініції «енергетичні ресурси», приведені в науковій літературі і нормативно-правових актах, ми встановили, що учені та регулятори розгляда-

ють такий вид ресурсів, як сукупність джерел, що фактично використовуються або потенційно будуть використані електрогенеруючими підприємствами (теплоелектроцентралі, теплоелектростанції, атомні-, гідро-, вітроелектростанції тощо) для генерації електричної та теплової енергії. Зауважимо, що застосування такого визначення в практиці управління енергетичним комплексом підприємств, які не відносяться до енергетичного комплексу, є занадто спрощеним і не відповідає сучасним потребам інформаційно-аналітичного забезпечення систем енергетичного менеджменту.

Відповідно до ДСТУ ISO 50001 «Системи енергетичного менеджменту» система енергетичного менеджменту – це набір взаємозв'язаних або взаємодіючих елементів, які використовуються для розроблення та впровадження енергетичної політики та енергетичних цілей, а також процесів і процедур для досягнення цих цілей. Нині енергоменеджмент визнаний одним із найефективніших інструментів, спрямованих на досягнення в ході будь-якої діяльності підприємства, що діє в ринкових умовах, зниження витрат шляхом підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів.

У стандарті використовується термін «енергія», для якого наведено таке визначення: «енергія – електроенергія, паливо, пар, тепло, стиснене повітря й аналогічні ресурси» [6]. Вказане тлумачення є перекладом дефініції, наведеної в англійському міжнародному стандарті.

Вважаємо, що застосування категорії «енергія» в системі енергетичного управління вітчизняних підприємств є неповним і занадто звуженим. Такий підхід ускладнює сприйняття положень стандарту на практиці, призводить до обмеження сфери застосування ДСТУ ISO 50001 «Системи енергетичного менеджменту». Зокрема, дискусійним, на наш погляд, є віднесення палива до складу енергії.

Відповідно до етимологічного значення енергія – це загальна кількісна міра руху та взаємодії всіх видів матерії [9]. Залежно від джерел утворення виділяють такі види енергії, як, зокрема, механічна, електрична, електромагнітна, тепла, хімічна, ядерна. На підприємстві енергію використовують безпосередньо в основних та допоміжних технологічних процесах, пов'язаних з виробництвом продукції (фотохімічні, високо- і низькотемпературні технологічні процеси для нагрівання (охолодження) сировини тощо). В такому разі один вид енергії перетворюється на інший (механічна на електричну, тепла на хімічну тощо). З економічної точки зору вартість такої енергії відноситься до операційних витрат і, відповідно, собівартості продукції.

Під час генерації надлишкової енергії підприємство може отримувати прибуток від її реалізації роздрібним споживачам (наприклад, постачання електричної та теплової енергії за прямими договорами сусіднім підприємствам, об'єктам комунальної сфери, орендарям). При цьому енергія стає товаром, для якого встановлюються ціна та мінімальна рентабельність.

За відсутності виробничої потреби (легка промисловість, туризм тощо) підприємства використовують енергію лише для забезпечення нормальних умов праці (освітлення й опалення приміщень, вентиляція, система кондиціонування тощо). В економічній класифікації витрат вартість такої енергії включатиметься в загальнопромислові витрати.

Таким чином, для підприємства енергія може бути:

- кінцевим продуктом споживання, що постачається з централізованих систем енергопостачання (загальнопромислові витрати);

- ресурсом для подальшого генерування енергії (операційні витрати) і товаром (собівартість виробництва).

Паливо – це природні або штучні органічні паливі речовини, використовувані як джерело енергії або сировина для промисловості. Залежно від характеру використання виділяють енергетичне, технологічне та комплексне паливо. Енергетичним є паливо, яке використовується як джерело енергії. Технологічне паливо – це тверде або рідке паливо, яке використовують як реагент у плавильних, випалювальних та інших промислових печах. Комплексне паливо – це види палива, з якого попередньо виділяють цінні речовини, які використовуються як хімічна сировина, а потім застосовують як енергетичне паливо.

Отже, для більшості суб'єктів господарювання (крім видобувних і нафтопереробних підприємств) паливо є сировиною, що використовується як ресурс для отримання різних видів енергії або готового продукту. Вартість спожитого палива відноситиметься до прямих виробничих витрат і включатиметься у їх собівартість одиниці енергії або готової продукції.

З огляду на особливості технологічного використання та економічну інтерпретацію під час обліку витрат паливо та енергію, що споживаються під час генерації інших видів енергії та виробництва продукції, доцільно об'єднати в категорію «енергоносії». В.А. Маляренко та Л.В. Лисак дають таке визначення енергоносія: ресурс, який безпосередньо використовують на стадії кінцевого споживання, попередньо облагороджений, перероблений, перетворений, а також природний енергетичний ресурс, споживаний на цій стадії [10].

У перелік енергоносіїв експерти комісії включили низку природних і техногенних джерел енергії, зокрема кам'яне і буре вугілля, торф, інші види первинного твердого палива, кам'яновугільні брикети, кокс, інші види вторинного палива, буровугільні та торф'яні брикети, сира нафта, природний і нафтопродукти, природні енергетичні ресурси (ядерна і гідравлічна), електроенергія і тепла енергія, пара, гаряча вода.

Загалом не знижуючи загальне значення невідновлюваних природних енергоносіїв, вважаємо, що нині вітчизняні підприємства недостатньо уваги приділяють розробці енергетичної стратегії переходу на використання власних (купованих) вторинних енергетичних ресурсів (солома, органічні відходи рослинництва й тваринництва, тверді побутові відходи тощо). З метою теоретичного та методичного обґрунтування ролі вторинних енергетичних ресурсів у сфері забезпечення енергоефективності та енергетичної безпеки підприємств вважаємо необхідним визнати їх:

- частиною енергетичних ресурсів підприємства;

- окремим об'єктом системи енергетичного менеджменту.

З урахуванням вищевказаного вважаємо, що об'єктами енергетичного управління підприємством є енергія, природні та перетворені енергоносії, а також вторинні енергетичні ресурси (рис. 1).

З точки зору економічної науки енергетичні ресурси є частиною активів підприємства. Для повноцінного розкриття економічної сутності

глумачення енергетичних активів має містити ознаки, яких вони набувають після зарахування на баланс. Особливо актуальним це є для вторинних енергетичних ресурсів, які, як свідчить практика, відносяться до складу відходів, не оцінюються та не обліковуються.

Активами підприємства є ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигід у майбутньому. Контроль над активами означає можливість вирішального впливу з боку підприємства на них з метою отримання вигоди від їх використання. Контроль, як правило, супроводжується наявністю права власності, яке набувається автоматично, якщо актив отриманий на власному виробництві або придбається на стороні.

Під очікуваною економічною вигодою від використання активів розуміється можливість надходження коштів або їх еквівалентів на підприємство, наприклад у вигляді доходів від реалізації готової продукції або товарів. Економічні вигоди від використання активів можуть реалізовуватися як у формі використання активів за призначенням, так і під час використання їх для погашення зобов'язань, обміну на інші цінності тощо. Окремі

Рис. 1. Об'єкти енергетичного управління підприємством

активи (наприклад, основні кошти, запаси) мають матеріальну форму, однак вона не є обов'язковою умовою для визнання всіх активів.

Висновки. Враховуючи вищезазначене, пропонуємо таке визначення: енергетичні ресурси – це контрольовані підприємством енергія, природні та перетворені енергоносії, а також вторинні енергетичні ресурси, використання яких приведе до отримання економічних вигід у майбутньому.

Застосування такого визначення сприятиме вдосконаленню теоретичних засад оцінювання потенціалу енергозбереження підприємств, уникненню критичних помилок під час розроблення базових елементів системи енергетичного менеджменту (ідентифікація енергетичних потоків, формування базової енергетичної лінії та індикаторів енергоефективності) і, відповідно, підвищить ефективність управлінських рішень та використання енергетичних ресурсів підприємства загалом.

Список використаних джерел:

1. Енергетична ефективність України. Кращі проектні ідеї. Проект «Професіоналізація та стабілізація енергетичного менеджменту в Україні» / уклад.: С.П. Денисюк, О.В. Коцар, Ю.В. Чернецька. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. 79 с.
2. Воеводкина Ю.С. Классификация и значение топливно-энергетических ресурсов в производственной деятельности предприятия. Науковедение. 2014. № 2(21). 38 с.
3. Проскуряков В.М., Самуйлявичус Р.Й. Эффективность использования топливно-энергетических ресурсов: показатели, факторы роста, анализ. Москва: Экономика, 1988. 175 с.
4. Сергеев Н.Н. Теоретические аспекты энергосбережения и повышения энергетической эффективности промышленных предприятий. Вестник АГТУ. 2013. № 1. С. 29–36.
5. Прокіп А.В., Дудюк В.С., Колісник Р.Б. Організаційні та еколого-економічні засади використання відновлюваних енергоресурсів: монографія. Львів: ЗУКЦ, 2015. 337 с.
6. Національний стандарт України «Система енергетичного менеджменту. Вимоги та настанова щодо використання (ISO 50001:2011, IDT)» / Міністерство економічного розвитку України, 2015. 27 с. URL: <http://see.org.ua/files/books/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3%20ISO%2050001%202015.pdf>.
7. Глосарій статистичних термінів. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/glos.htm.
8. Базилевич В.Д., Вальтер Д., Хартманн В.Д. та ін. Глосарій зеленого бізнесу: українсько-німецько-російсько-англійський / наук. ред.: В.Д. Базилевич, Д. Вальтер. Київ: Знання, 2010. 518 с.
9. Прокопенко В.В. Енергетичний аудит. Проект «Підвищення енергоефективності та стимулювання використання відновлюваної енергії в аграрно-харчових та інших малих та середніх підприємствах (МСП) України». URL: http://www.reee.org.ua/download/trainings/%D0%A2%D0%9C_4_%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82.pdf.
10. Маляренко В.А. Энергетика, докiлля, енергозбереження. Харків: Рубікон, 2004. 368 с.

Копецкая Ю. А.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ЕНЕРГЕТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ ТЕОРЕТИКО-КАТЕГОРИАЛЬНОГО ОБОСНОВАНИЯ

Резюме

В статье исследованы проблемы теоретико-категориального обоснования сущности энергетических ресурсов предприятия. Установлено, что имеет место повсеместное использование определения сущности категории энергетических ресурсов как объекта макроэкономического регулирования. Определены основные различия энергетических ресурсов как объекта государственного регулирования и управления на уровне предприятия. Предложено авторское определение энергетических ресурсов предприятия.

Ключевые слова: энергетические ресурсы, топливно-энергетические ресурсы, система энергетического менеджмента, энергоэффективность, энергия.

Копетська Ю. О.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ENERGY RESOURCES OF THE ENTERPRISE: PROBLEMS OF THEORETICAL DEFINITION

Summary

In the article the problems of theoretical definition of the essence of the energy resources of the enterprise are investigated. It has been established that there is a permanent use of the definition of the essence of the category of "energy resources" as an object of macroeconomic regulation. The main differences of energy resources as the object of state regulation and management at the enterprise level are determined. Author's definition of energy resources of the enterprise is proposed.

Key words: energy sources, fuel and energy resources, energy management system, energy efficiency, energy.

УДК 330.3

Котьякалова-Литвин І. В.

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

АКСІОЛОГІЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті проведено гносеологічний аналіз наукової категорії «фінансове забезпечення підприємства», а також узагальнено її ключові характеристики. Обґрунтовано взаємозв'язок між фінансовим забезпеченням, фінансовим потенціалом та розвитком підприємства. Сформовано авторське визначення фінансового забезпечення розвитку підприємства.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансовий потенціал, розвиток підприємства, фінансування підприємства.

Постановка проблеми. Фінансове забезпечення є основоположною складовою функціонування підприємства, яке через оптимізацію джерел фінансування, механізмів акумулювання та перерозподілу фінансових ресурсів забезпечує розвиток економічної системи. Традиційно в науковій економічній літературі досить багато уваги присвячено дослідженню проблематики фінансового забезпечення, проте аналіз публікацій показує, що серед економістів досі існують досить багато розбіжностей в інтерпретації цього поняття. На наш погляд, це пов'язане з тим, що вчені розглядають фінансове забезпечення з різноманітних позицій, виокремлюючи різні об'єкти та суб'єкти цієї наукової категорії. Крім того, майже недослідженими залишаються питання формування теоретичних засад сутності фінансового забезпечення, спрямованого на ефективний прогнозований розвиток підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням загальних теоретичних положень фінансового забезпечення підприємств займалися такі вчені, як О.Д. Василик, О.В. Гривківська, І.В. Зятковський, Г.Г. Кірейцев, С.В. Мочерний, В.М. Опарін, С.І. Юрій. Специфічні дослідження сутності фінансового забезпечення знайшли своє відображення в працях таких науковців, як, зокрема, В.М. Федосов (в контексті бюджетного менеджменту); О.М. Колодізев (обґрунтування фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємства); В.А. Савчук (в контексті виконання функцій держави); Т.А. Говорушко (в контексті фінансового забезпечення малих підприємств); О.Б. Стефанишин (в контексті розвитку підприємств роздрібною торгівлю).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених питанням сутності фінансового забезпечення, майже нерозкритою залишається проблема визначення змісту фінансового забезпечення розвитку підприємства та його місця в системі фінансових координат підприємницьких структур.

Мета статті полягає у гносеологічному аналізі наукової категорії «фінансове забезпечення», узагальненні виключних властивостей фінансового забезпечення підприємств, обґрунтуванні авторського визначення фінансового забезпечення розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансове забезпечення є одним зі складових елементів фінансового механізму поряд з управлінням фінансовою діяльністю, фінансовим регулюванням, фінансовим плануванням і прогнозуванням тощо. Фінансове забезпечення передбачає формування та використання фінансових ресурсів підприємств за допомогою оптимізації співвідношення всіх його форм і дає змогу створити такі обсяги фінансових ресурсів господарської діяльності, від яких підприємство мало б змогу не тільки функціонувати беззбитково, але й підвищувати ефективність діяльності та зміцнювати економіку країни загалом [1, с. 254].

У фінансовому словнику подане таке визначення фінансового забезпечення: «фінансове забезпечення – це забезпечення фінансовими ресурсами економіки держави, соціальних потреб і програм, виробництва продукції, науково-технічних досліджень, будівництва і переобладнання підприємств, а також утримання бюджетних організацій тощо» [2].

Аналіз поглядів вітчизняних економістів на сутність фінансового забезпечення підприємства узагальнено в табл. 1.

Досліджуючи багатогранність поняття «фінансове забезпечення», можемо виділити такі його ключові ознаки:

- функція інвестування через форми фінансування;
- елемент фінансового механізму;
- основний метод фінансового впливу на соціально-економічний розвиток через систему фінансування;
- сукупність економічних відносин (система фінансових відносин), що діють через сукупність